

Viestikapula

Kainuun Reserviupseeripiörin ja Kainuun Reserviläispiörin tiedotuslehti

3/ 2022





Viestikapula joulukuu 2022

Kainuun Reservipiirien yhteinen tiedotuslehti. Perustettu vuonna 1960.

Lehti välittää tietoa yhdistysten menneestä ja tulevasta toiminnasta sekä maanpuolustukseen liittyvistä aiheista.

Julkaisija:

Kainuun Reserviupseeripiiri
Kainuun Reserviläispiiri

Päätoimittaja: Ossi Laine
Jänönpolku 4 88300 Paltamo

Taitto: Ossi Laine

Aineiston toimitus: oj.laine@gmail.com

Lehteen tulevaa aineistoa voi toimittaa jatkuvasti edellä olevaan sähköpostiosoitteeseen sähköpostiviestin rungossa tai liitetiedostona teksti-, word-, tai pdf-dokumenttina.

Toimitus pidättää oikeuden tarvittaessa lyhentää ja muokata tekstejä.

Kannen kuvat: Ristijärven maanpuolustusjuhlan kalustonäyttely, kuva Petri Möttönen, alhaalla vasemmalla Lippulinna 6.12 Paltamon sankarihau-dalla, kuva Hannu Mustonen, alhaalla oikealla, reserviläisten ylentäminen, kuva Veijo Ukkola

Sisällysluettelo

2	Sisällysluettelo
3	Pääkirjoitus, Ossi Laine
4	Kainuun Reserviupseeripiirin palsta, Jussi Pulkkinen
5	Toiminnanjohtajan palsta, Terho Pelli
6	Reserviläisten ylennys- ja palkitsemistilaisuus, Ossi Laine
8	Yhteisin siivin, Ossi Laine
9	Ilmo Pulkkinen Kuhmon Reserviläisten puheenjohtajaksi, Martti Huusko
10	Viimeinen paltamolainen rintamaveteraani haudan lepoon, Ossi Laine
12	Ristijärvellä vietettiin maanpuolustusjuhlaa, Petri Möttönen
15	Viimeinen suomalaisvapaaehtoinen on poissa, Jari Saurio
17	Komentajan karhunpennut, Aila Elo
19	Kiannan kirous, Väinö Mononen
28	Kiannan kirous, kirjaesittely, Väinö Mononen



Ossi Laine
Puheenjohtaja
Kainuun Reserviläispiiri

Pääkirjoitus

Harrastus, jolla on merkitystä

Kuluneeseen vuoteen voidaan olla Kainuun reservipiireissä monelta osin tyytyväisiä. Vuoden aikana järjestetyissä valtakunnallisissa tapahtumissa olemme menestyneet hienosti. Kainuun Reserviupseeripiiri oli oman liittonsa paras toukokuussa järjestetyssä Four Day March – marssitapahtumassa, syyskuun maaottelumarssissa ja tuli toiseksi Tulta toukokuussa haastekampanjassa. Reserviläispiiri oli puolestaan liittonsa paras Tulta toukokuussa -tapahtumassa ja syksyn maaottelumarssissa. Kiitokset tämän tuloksen tekijöille, tästä on hyvä jatkaa tulevaan vuoteen ja tuleviin koitoksiin. Toivon, että jatkatte samaan malliin, tai jopa vielä parannatte vauhtia.

Reserviläispiirissä on lisäksi jäsenkasvu ollut voimakasta erityisesti vuoden alkupuoliskolla. Haasteena on näiden uusien jäsenien aktivoiminen mukaan varsinaiseen toimintaan. Keskeistä vapaaehtoistoiminnassa on osallistuminen ja sitä kautta tuleva yhteisöllisyys. Osallistumalla toimintaan voi edistää tärkeitä asioita. Reserviläistoiminnalle on edelleen tilausta.

Toimintavuoteen toi väriä myös juhlat, kuten Risti-järvellä pidetty maakunnallinen maanpuolustusjuhla, jonka yhteydessä vietettiin Kainuun Reserviupseeripiirin 70-vuotisjuhlaa.

Tässä lehdessä on kaksi muistelmakirjoitusta oman joukkonsa viimeisistä miehistä. Nämä veteraanit kuuluivat siihen veteraani- ja raivaajasukupolveen, jotka ovat jättäneet meille arvokkaan perinnön, vapaan isänmaan ja demokratian. Heidän perintönsä kuului uhrautuvaisuus, sitkeys, velvollisuuden tunto ja usko tulevaisuuteen. He ymmärsivät miten tärkeitä ovat maalle on vapaus, itsenäisyys ja rauha.

Onnittelut kaikille itsenäisyyspäivänä ylennetyille ja palkituille, olette sen ansainneet. Se antaa suuntaa myös tulevaan toimintaan.

Vuoden päättyessä on aika kiittää kaikkia yhteistyökumppaneita Kainuun Prikaatia, Kainuun Rajavartiostoa, MPK:n Kajaanin koulutuspaikkaa, Kainuun Reserviupseeripiiriä. Kiitos myös piirihallitukselle, joka oli joka kerta myös päätösvaltainen, asia joka ei ollut aikoinaan itsestään selvyys. Edelleen on syytä kiittää myös toiminnanjohtaja Terho Pelliä ja onnitella Itsenäisyyspäivänä myönnetystä Reserviläisliiton kultaisesta ansiomitalista.

Kaikessa toiminnassa on tärkeää puhalttaa yhteen hiileen. Kiitokset hyvin sujuneesta ja mutkattomasta yhteistyöstä Jussi Pulkkiselle, joka vuoden vaihteessa jättää Kainuun Reserviupseeripiirin puheenjohtajan tehtävät. Tulevalle puheenjohtajalle, uudelle vastuunkantajalle Pertti Schroderukselle onnea ja menestystä tähän tehtävään.

Hiljennymme joulun viettoon, joka alkaa aattona monilla reserviläisillä, niin kuin myös minulla, seisomalla oma vartiovuoro kunniavartiossa sankarihautojen äärellä. Toivotan kaikille reserviläisyhdistysten ja kerhojen jäsenille Hyvää Joulua ja menestystä uudelle vuodelle 2023!





Kainuun Reserviupseeripiirin palsta

Jussi Pulkkinen

Kainuun Reserviupseeripiiri, puheenjohtaja

Vuosi 2022 on kääntymässä loppuun ja tämä vuosi on ollut erittäin merkittävä kotimaamme turvallisuuden näkökulmasta. Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainaan on osoittanut vuosikymmenten ajan Suomessa ylläpidetyn puolustuskyvyn olevan elintärkeä myös tässä ajassa. Suomen päätös hakea NATO-jäsenyyttä, lisäpanostukset puolustushankintoihin ja lisätyt kertausharjoitukset vahvistavat sotilaallista maanpuolustustamme. Tämän rinnalla panostukset huoltovarmuuteemme ja kokonaismaanpuolustuksen vahvistamiseen ovat myös tärkeitä.

Oma tärkeä roolinsa Suomen turvallisuuden takaajana on suomalaisilla reserviupseereilla. He muodostavat sodan ajan joukkojen päällystön rungon ja toimivat myös muissa kokonaisturvallisuuden kannalta keskeisissä tehtävissä. Reserviupseereiden kuten kaikkien reserviläisten osaminen ja toimintakyky perustuu varusmieskoulutukseen, kertausharjoituksiin ja vapaaehtoihin harjoituksiin. Näitä tukee Maanpuolustuskoulutus MPK:n tarjoama koulutus sekä reserviläisyhdistysten ja reserviläisen oma toiminta. Reserviläisen omalla toiminnalla on ratkaiseva merkitys mm. toimintakyvyn ja ampumataidon ylläpidossa.

Marraskuussa reservijärjestöt kokoontuivat Jyväskylään viettämään yhteistä maanpuolustusjuhlaa ja pitivät samalla omat liittokokouksensa. Reserviupseereiden maanpuolustusjärjestö RUL:n puheenjohtajana jatkaa Aaro Mäkelä. RUL:n valtuustoon valittiin Kainuusta Terho Pelli ja varalle Martti Minkkinen. RUL:n hallituksessa Kainuun reserviupseereita edustaa Pertti Schroderus. Liittokokous määräsi tulevan kolmivuotiskauden painopisteiksi reserviupseereiden toimintakyvyn parantamisen, jäsenkokemuksen vahvistamisen, jäsenyhdistysten ja piirien toimintaedellytysten varmistamisen, edunvalvonnan sekä tunnettavuuden lisäämisen.

Liitolla, piireillä, yhdistyksillä ja jokaisella reserviupseerilla on kaikilla oma roolinsa näiden tavoitteiden saavuttamisessa. Tehdään tämä yhdessä.

Oma kauteni piirin puheenjohtajana on nyt päättymässä. Tähän ajanjaksoon kuului merkittävänä ajanjaksona koronaepidemia, jolla oli suuria vaikutuksia koko yhteiskuntaan. Tärkeintä silloin oli se että reservijärjestöjemme toiminta ei pysähtynyt, yhdistyksemme jatkoivat toimintaansa mukauttaen sen uuden vakavan tilanteen mukaisesti. Mieleen on jääneet esimerkiksi Kuhmon reserviupseereiden verkossa toteutetut 80-vuotisjuhlit ja useat hajautetut marssitapahtumat joihin jäsenet osallistuivat aktiivisesti. Etäkokoukset tulivat osaksi piirin ja yhdistysten toimintaa. Nyt toiminta on palautunut normaaliksi, mutta olemme muun yhteiskunnan tavoin harjaantuneet toimimaan tarvittaessa uusilla tavoilla. Erityisen ilahduttavaa tällä ajanjaksolla on ollut myös ampumatoiminnan monipuolistuminen, toiminnallisen SRA-ammunnan tultua mukaan piirin urheilutoimintaan. Kiitän kaikkia mukana olleita piirin ja kainuulaisten yhdistysten aktiiveja ja sidosryhmiä hyvästä yhteistyöstä ja toivotan onnea ja menestystä piirimme uudelle puheenjohtajalle Pertti Schroderukselle ja koko uudelle hallitukselle.

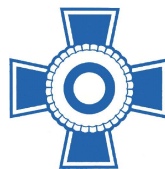
Itsenäisyyspäivänä juhlittiin itsenäistä kotimaatamme ja kunnioitettiin sotiemme veteraaneja ja lottia. Samalla on ylennetty ja palkittu ansioituneita reserviläisiä. Lämpimät onnittelut teille kaikille. Jouluna lukuisilla sankarihaudoilla tulevat olemaan reservijärjestöjen toteuttamat kunniavartiot, näin muistamme heitä jotka ovat vapautemme ja itsenäisyytemme suojanneet.

Hyvää ja rauhallista joulun aikaa ja onnea vuodelle 2023



Piiritoimistolta tähystettynä

Terho Pelli, toiminnanjohtaja



”Toimintamme painopisteinä ovat olleet kenttäkelpoisuuden kehittäminen ja maanpuolustustahdon ylläpitäminen”.

Teimme vuoden 2021 syyskokouksissa suunnitelmat tälle vuodelle 2022. Vuosi alkoi aivan normaalisti järjestämyskokouksilla ja tehdyt suunnitelmat valmiina täytäntöönpantaviksi. Suunnitellut talven kilpailut ovat kuitenkin saatu pidettyä kuin myöskin kesäkauden. Vallankin kesän kilpailuihin osallistuttiin oikein mukavasti. Lajeja kannattaa kehittää sekä osallistumiskynnystä madaltaa.

Se, että jo kaksi vuotta kestänyt pandemia ei vielä riittänyt vaan alkoi Euroopassa sotatila Venäjän laittomasti hyökättyä Ukrainaan. Tämä tilanne on aiheuttanut muutoksia ajatuksissamme ja toiminnassamme maanpuolustusjärjestöjen jäsenistössä. Suhtautumisessa Nato – jäsenyyteen tapahtui käänteentekevä muutos johon valtiojohtomme reagoi nopeasti. Natoprosessi on hyvässä vauhdissa ja saadaan varmaan kunnialla maaliin saakka. Tilannemuutos on tuonut meille runsaasti uusia aktiivisia jäseniä. Näistä meillä pitää ottaa hyvä koppi ja tarjota mielenkiintoista toimintaa. Ei riitä pelkästään, että meillä on vetovoimaa vaan tarvitaan myös pitovoimaa.

Toimintamepainopisteinä ovat olleet kenttäkelpoisuuden kehittäminen ja maanpuolustustahdon ylläpitäminen. Siis, Liiku-Ammu-Kouluttaudu ja järjestä maanpuolustusjuhlia sekä – tapahtumia.

Nyt on helppo todeta, että toimintamme on ollut oikeaa ja oikeansuuntaista.

Toukokuu oli oikein tapahtumien kuukausi. Tulta toukokuussa – tapahtumassa Reserviläispiiri oli paras Reserviläisliitossa ja Reserviupseeripiiri sijoittui toiseksi Reserviupseeriliiton kilvoittelussa. Reserviläisyhdistyksemme menestyivät vallan mainiosti Puolangan yhdistyksen ollessa valtakunnan paras. Reserviupseeripiirin puolella paras oli Ristijärven Reserviupseerit sijoittuen viidenneksi kaikista Reserviupseeriliiton yhdistyksistä.

Toukokuussa myös marssittiin, Four Day March, ja Reserviupseeripiirimme oli paras Reserviupseeriliiton piireistä. Maaottelumarssi onnistui vähintään samaa rataa eli molammat piirimme olivat liittojensa parhaita. Onnittelut näistä meille kaikille! Onnistuimme näissä tempauksissa erinomaisesti ja niinpä sekä piirien, että menestyneiden yhdistyksien kassassa kilahtaa!!!

Piirin syyskokouksissa loimme katseemme tulevaan eli vahvistimme ensivuoden toimintasuunnitelmat ja talousarviot. Vaikka tänä vuonna onnistuimme erinomaisesti, niin tavoitteemme vuodelle 2023 ovat vähintään samanlaiset. Reserviupseeripiirin uudeksi puheenjohtajaksi valittiin maj. Pertti Schroderus Sotkamosta ja Reserviläispiirin puheenjohtajana jatkaa korpr. Ossi Laine Paltamosta. Onnittelut Pertille ja Ossille vaativissa tehtävissänne.

Kävimme marraskuun lopulla Jyväskylässä maanpuolustusjärjestöjen liittokokouksissa. Osallistuimme Reserviupseeriliiton ja Reserviläisliiton sekä Reserviläisurheiluliiton kokouksiin.

Toivotan kaikille jäsenillemme oikein hyvää, turvallista joulunaikaa sekä tulevaa vuotta.

Reserviläisten ylennys- ja palkitsemistilaisuus 5.12 2022

Teksti: Ossi Laine, Kuvat: Veijo Ukkola/MPK

Itsenäisyyspäivän perinteisiin kuuluu palkita ja ylentää ansioituneita maanpuolustajia. Kajaanissa Kaukametsän salissa pidettiin Kainuun Prikaatin henkilökunnan ja reserviläisten yhteinen ylentämi- ja palkitsemistilaisuus itsenäisyyspäivän aattona 5.12 2022. Juhlallisessa tilaisuudessa huomiomioitiin ammatissotilaista sekä ansioituneita kainuulaisia reserviläisiä. Ylennysten lisäksi jaossa oli Kainuun vapaaehtoisen maanpuolustuksen ansioristit sekä Reserviläisliiton myöntämät ansiomitalit.

Tilaisuuteen oli kutsuttu kaikki ylennettävät ja palkittavat, joista osa ei päässyt paikalle. Kainuun vapaaehtoisen maanpuolustuksen ansioristi voidaan myöntää henkilölle, joka on vähintään 15 vuotta toiminut ansiokkaasti yhdistys- tai piiritasolla kainuulaisen maanpuolustuksen hyväksi.

Ansioristi voidaan myöntää myös muulle henkilölle, joka on vähintään 15 vuoden ajan tuloksellisesti edistänyt kainuulaisen maanpuolustuksen asiaa taikka huomattavalla ja pitkäaikaisella panoksella tukenut kainuulaista maanpuolustusta.

Palkitsemistilaisuus aloitettiin juhlallisesti Kainuun Prikaatin lipun sisääntulolla. Sen jälkeen Kainuun Prikaatin apulauskomentaja eversti Ari Lehmuslehti ilmoitti joukot Kainuun prikaatin komentajalle prikaatikenraali Manu Tuomiselle.

Komentajan tervehdyssanojen jälkeen eteen kutsuttiin ylennettävät saamaan ylennyskirjan. Tämän jälkeen vuorossa oli ansioristien ja maanpuolustusjärjestön ansiomitalien jakaminen.

Tilaisuuden musiikista vastasi mainio MPK:n Pohjois-Suomen soittokunta kapellimestari Petri Ahon johdolla. Soittokunta on perustettu joulukuussa 2018 tukemaan Puolustusvoimien sotilassoittokuntien toimintaa. Pitkien etäisyyksien vuoksi Pohjois-Suomessa on erityisen suuri tarve tällaiselle toiminnalle.

Tilaisuuden päätteeksi juhlaväki siirtyi juhlahahville.



Kainuun vapaaehtoisen maanpuolustuksen ansioristin saajat vasemmalta Veli Jääskeläinen, Harri Peltola, Jouko Haataja, Kai Makkonen ja Matti Sutinen. Lisäksi ansioristin saivat Eino Kymäläinen ja Mika Kilpeläinen, jotka olivat estyneet saapumasta paikalle. He ovat kaikki toimineet aktiivisesti omilla paikkakunnillaan veteraani- ja reserviläistyössä.



Priikaatikenraali Manu Tuominen

Itsenäisyypäivän huomionosoitukset



Reserviläisliiton ansioristi

Laine Ossi Paltamon Res.

Jalkaväen ansioristi

Valtanan Kalevi Sotkamon Res.

Kainuun vapaaehtoisen maanpuolustuksen ansioristit numerointijärjestyksessä sekä esittäjä:

- 62. Kymäläinen Eino Ristijärven Ru.
- 63. Jääskeläinen Veli Kajaanin Res.
- 64. Peltola Harri Puolangan Ru.
- 65. Kilpeläinen Mika Sotkamon Res.
- 66. Makkonen Kai Paltamon Res.
- 67. Haataja Jouko Vuolijoen Res.
- 68. Sutinen Matti Puolangan Res.



Reserviläisliiton ansiomitaleilla palkitut

Reserviläisliiton kultainen ansiomitali

- Kilpeläinen Mika Sotkamon Res.
- Moilanen Lauri Puolangan Res.
- Ohtamaa Heikki Puolangan Res.
- Pelli Terho Suomussalmen Ru.
- Sipola Seppo Kuhmon Res.
- Väisänen Erkki Puolangan Res.

Reserviläisliiton hopeinen ansiomitali

- Brotkin Jani, Sotkamon Res.
- Heikkinen Heikki, Puolangan Res.
- Heikkinen Jani, Puolangan Res.
- Sutinen Matti, Puolangan Res.



Kainuun Priikaatin henkilökuntaa

Yhteisin siivin

-Liittokoustapahtuma Jyväskylässä

Teksti: Ossi Laine

Kuvat: Seppo Tuhkanen, Ossi Laine

Viisi maanpuolustusjärjestöä, Reserviläisliitto, Suomen Reserviupseeriliitto, Maanpuolustusnaisten liitto, Maanpuolustuskiltojen liitto ja Reserviläisurheiluliitto kokoontui 19-20.11 Jyväskylässä liittokokousviikonloppuun. Kolmen vuoden välein järjestettävä yhteinen suur tapahtuma kokosi runsaasti osallistujaa eri puolilta Suomea.

Liittokokouksissa keskeisenä tapahtumana Reserviläisliiton osalta oli uuden puheenjohtajan valinta. Vuodesta 2017 lähtien liittoa johtaneen Ilpo Pohjolan jälkeen liittokokous valitsi uudeksi puheenjohtajaksi kahden ehdokkaan väliltä Kari Salmisen Valkeakoskelta seuraavalle kaksivuotiskaudelle. Salminen voitti vastaehdokkaana olleen kansanedustaja Janne Sankelon äänin 179-11.

Reserviläisliiton liittokokouksessa täydennettiin liittohallitusta erovuoroisten osalta. Liittohallitukseen tuli valituksi kuusi naisjäsentä. Vuoden malliyhdistys löytyi tällä kertaa Ylä-Savosta, kun Siilinjärven Reserviläiset sai kunniakirjan. Vuoden reserviläiseksi valittiin Vantaan Reserviläisistä Antti Kettunen.

Sunnuntaina pidettiin Taulumäen kirkossa Jumalanpalvelus, jonka jälkeen järjestöjen lippulinna koottiin kirkon edustalle, josta marssittiin ensin sankarihaudoille, josta sepeleenlaskun jälkeen kokoushotelli Paviljonkiin. Sunnuntai huipentui valtakunnalliseen maanpuolustusjuhlaan.

Reserviupseeriliiton liittokokouksessa nykyinen puheenjohtaja Aaro Mäkelä valittiin jatkokaudelle. Liittokokouksessa hyväksyttiin tuleva kolmivuotissuunnitelma.



Jussi Pulkkinen, Ossi Laine ja Ilmo Pulkkinen järjestäytymässä lippulinnaan



Kainuulaisia juhlaillallisella

Ilmo Pulkkinen Kuhmon Reserviläisten puheenjohtajaksi

Teksti ja kuvat: Martti Huusko



Kunniapuheenjohtajaksi valittu Heikki Pitäjämäki luovutti puheenjohtajan nuijan Ilmo Pulkkiselle.

Kuhmon Reserviläiset ry:n historiallinen syyskokous pidettiin Korpilinnassa tiistaina 20. syyskuuta.

Kokouksessa yhdistyksen uudeksi puheenjohtajaksi valittiin opettaja Ilmo Pulkkinen. Hän jatkaa kunniapuheenjohtajaksi valitun Heikki Pitäjämäen työtä yli 200 jäsenen muodostaman reserviläisyhdistyksen puheenjohtajana.

Heikki Pitäjämäki aloitti Kuhmon Reserviläisten puheenjohtajana vuoden 1985 alusta. Hänet valittiin puheenjohtajaksi syyskokouksessa 20. marraskuuta 1984.

Kuhmossa reserviläistoiminnan perinteet ovatkin vahvat. Niitä jatketaan nyt uuden puheenjohtajan johdolla.

Varapuheenjohtajiksi valittiin Lauri Tiiliharju ja Pentti Sorjonen. Lisäksi johtokuntaan kuuluvat Veijo Heikkinen, Valde Keränen, Erkki Kähkönen ja Mauri Suominen.

Viimeinen paltamolainen rintamaveteraani haudan lepoon

Teksti: Ossi Laine

*"Himmetä ei muistot
koskaan saa"*

Sotavuosina 1939–44 asepuvun puki päälleen jonkin verran yli 1800 paltmolaista miestä. Hieman yli puolet heistä kävi jossakin vaiheessa palvelusta erämaasotaa kenraali Raappanan joukoissa Rukajärven suunnalla. Vuosien ja vuosikymmenien kuluessa nämä miehet ovat hiljalleen vuorolleen poistuneet viimeiseen iltahuutoon.

Yksi näistä miehistä oli Paltamon Lepipivaaralta sotaan lähtenyt Jaakko Juntunen, hänet siunattiin arvokkaasti ja isänmaallisesti viimeisenä paltmolaisena rintamaveteraanina haudan lepoon 97-vuotiaana 11.6. 2022. Yksi aikakausi on päättynyt.

Nuoren miehen tie kohti rintamaa alkoi keväällä 1943 pidettyjen kutsuntojen jälkeen Korialla olleen pioneerijoukkojen koulutuskeskuksen kautta. Tulevaisuus oli tuntematon, mutta Isänmaan puolustaminen oli itsessään selvä.

Korian koulutuskeskuksessa alokkaat saivat huomata, että heistä haluttiin mahdollisimman nopeasti kouluttaa teiden- ja sillanrakentajia, miinoitteen purkajia ja rakentajia.

Kolmen kuukauden alokaskoulutuksen jälkeen tuli v. 1924 loppuvuodesta syntyneille Päämajan määräyksestä vielä kahden kuukauden täydennyskoulutus, jonka jälkeen siirryttiin rintamapalvelukseen.

Koulutuksen jälkeen Jaakko siirrettiin yhdessä monien muiden miesten kanssa rintamajoukkoihin Rukajärvelle, Pioneeripataljoona 24:ään, joka oli perustettu Kajaanissa ja Vuolijoella kesäkuussa 1941.

Pataljoona toimi alusta alkaen Rukajärvelle hyökänneen 14. divisioonan pioneerijoukkona. Pataljoonan sijoituspaikkana oli hyökkäysvaiheen päätyttyä koko jatkosodan ajan Rukavaara.

Pataljoonan miehistö oli pääasiassa Kainuun ja Etelä-Pohjanmaan alueilta koottu, joskin miehiä oli myös lähes koko Suomen alueelta. Pataljoonaan kuului kolme pioneerikomppania sekä esikuntakomppania.

Tehtävänä pioneereilla oli Rukavaaraa tukikohtana käyttäen tehdä annettujen käskyjen mukaan tehtäviä vaikeissa oloissa koko laajalla Rukajärven rintamalla. Kesällä 1944 venäläisten hyökkäysten paineessa pataljoonan komppaniat alistettiin eri jalkaväen yksiköihin vahvistamaan puolustusta erityisesti Ontrosenvaaran suunnalla.



Jaakko Juntunen puki asepuvun päälleen 1943

Kuva: Pekka Juntunen

Jaakko oli mukana Ontrosenvaaran-Tahkokosken raskaissa torjuntataisteluissa elokuussa 1944, jossa venäläiset yrittivät katkaista suomalaisen 14.D:n huoltoyhteydet. Yhtämittaa kaksi viikkoa kestäneissä taisteluissa vihollinen saatiin työnnettyä lähes kokonaan hyökkäystä edeltä-neisiin aseisiin.

Taisteluiden päättyessä pioneerijoukot koottiin jälleen yhteen. 4.9.1944 tulee kaivattu rauha. Pataljoonan sotapäiväkirjassa on merkintä tuona päivänä klo 3,45:

”Soitti pioneerikomentaja ja ilmoitti, että vihollisuudet Neuvostoliiton ja Suomen armeijan välillä lopetetaan klo 7,00 aamulla”.

Pataljoona aloittaa marssin kohti Suomea ja raja ylitetään 27.9. Marraskuun loppupuolella pataljoona siirtyy Lieksasta ja Nurmeksista junalla Kaajaan ja kotiutetaan 27.11. 1944.

Sodan jälkeen alkoi oman elämän ja isänmaan rakentaminen. Viiden sotavuoden jälkeen elämä oli koko maassa puutteellista, monet tarvikkeet olivat säännöstelyn piirissä. Sodasta palanneiden miesten oli paneuduttava ahkeraan työntekoon.

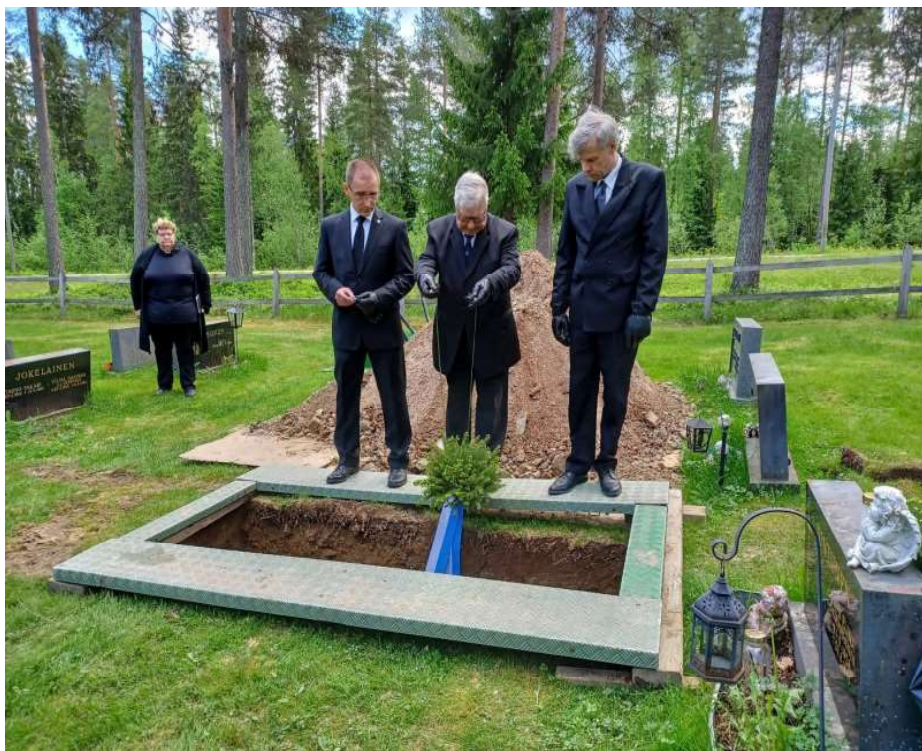
Tämä sukupolvi loi työllään maamme vaurauden pohjan. Turhasta ei valittu, oltiin tyytyväisiä, että oli rauha. Jaakko Juntunen perusti perheen ja kodin Paltamon kirkonkylälle yhdessä vaimonsa kanssa ja kasvattivat maailmaan viisi lasta.

Vuosikymmenien ajan sota oli Jaakolle ja hänen perheelleen, niin kuin muille tuhansille veteraanien perheille, taakse jäänyttä elämää, josta ei juuri puhuttu. Sodan käyneet miehet eivät paljon läheisille kokemuksistaan kertoneet. Muiden aseveljien kanssa niitä kyllä jaettiin.

Viimeisten vuosikymmenien aikana tapahtunut keskustelun vapautuminen on lisännyt korkealle veteraanien arvostuksen. Läheskään kaikki veteraanit eivät saaneet tätä nähdä. Jaakko eli pitkän elämän, hänen elämänsä aikana Suomi muuttui maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta tietoyhteiskuntaan.

Jaakon hautajaisissa Seppo Härkönen lauloi Veteraanin iltahuudon, se oli viimeinen kerta Paltamossa, kun tämä laulu laulettiin sotaveteraanin hautajaisissa.

Presidentti Sauli Niinistön sanoin: Me kiitämme, me muistamme, me kunnioitamme.



”Aseveli, matkasi on päättynyt ja isänmaa, jonka vapautta olit kerran puolustamassa, sulkee Sinut nyt syliinsä. Erotessa jättävät veteraaniveljet arkullesi havuseppeleen, jonka mukana isänmaan värit seuraavat Sinua viimeiselle matkallesi. Kaikkivaltias Jumala siunatkoon työsi ja suokoon Sinulle ikuisen rauhan. Veteraaniveljet kunnioittavat muistoasi”.

Nämä edellä mainitut arvokkaat sanat on kuultu lukemattomat kerrat Paltamon hautausmaalla, nyt ne lausuttiin viimeistä kertaa, kun Paltamon sotaveteraanien edustajat laskevat havuseppeleen hautaan arkun päälle. Kuva Pekka Juntunen



Rukavaaraa 2016 Pioneeripataljoona 24:n alueella oleva suuri varastokorsun pohja. Näissä maisemissa Jaakko Juntunen suoritti velvollisuuttaan.

Ristijärvellä vietettiin Kainuun maanpuolustusjuhlaa

Teksti ja kuvat: Petri Möttönen

Kainuun maanpuolustusjuhlaa päästiin jälleen viettämään kahden vuoden tauon jälkeen. Juhla järjestettiin viime perjantaina Ristijärven monitoimikeskus Virtaalassa. Kainuun kunnissa vuorotellen järjestettävä tilaisuus päästiin edellisen kerran pitämään Paltamossa syksyllä 2019, jonka jälkeen korona häytti kaikenlaisia kokoontumisia. Tänä vuonna ilmassa oli erityistä juhlan tuntua, sillä Kainuun Reserviupseeripiirin perustamisesta tuli lokakuussa kuluneeksi 70 vuotta.

Juhlallisuudet avattiin aamupäivällä lipunnostolla sekä kenttärovasti Penna Parviaisen pitämällä kenttähartaudella. Vähin erin ripotellut kuurottainen sade ei kenenkään juhلاميeltä lannistanut.

Tien toisella puolen koulun pihassa oli näytteillä Kainuun prikaatin kalustoa varusmiesten esittelemänä. Laitteet olivat monille reserviläisille tuttuja omalta varusmiesajalta ja ilmassa olikin nostalgisen tyytyväisyyden tuntua nuoremman polven kanssa näkemystä vaihtaessa. Kesällä palveluksensa aloittanut huoltokomppanian jääkäri Arttu Haataja esitteli mönkijää, eli puolustusvoimien termein maastoskootteria.

– Maastoskootteria käytetään tavaroiden liikuttamiseen, potilasevakuointiin ja viestien kuljettamiseen vaikeassa maastossa. Peräkärryyn menee kolme potilasta ja mönkijän kyytiin yksi kuljettajan lisäksi, Haataja kertoo.

Pykälän verran vanhempaa saapumiserää edustanut pioneerikorpraali oli saanut vastuulleen pykälän verran isomman työkalun.



Lippulinna järjestyi Virtaalan pihalle lipunnoston ja kenttähartauden ajaksi.

– Tämä on kaivuri, jossa on tällä hetkellä kiinni miinajyrin. Sillä saadaan tiehen tai penkkaan poratuksi reikä miinaa varten.

Se on nopea isoja sulutteita tehtäessä. Lapiolla olisi melko työläs kaivella, hän kertoo. Molemmat miehet kertovat viihtyneensä Kainuun prikaatin muonavahuudessa hyvin.

– Kyllähän se välillä syö miestä, mutta on mukaviakin hetkiä. Karjalan lennosto olisi ollut minulla lähempänä, mutta Kainuun prikaati kiinnosti enemmän. Ajattelin, että isommassa joukko-osastossa on mukavammin eri mahdollisuuksia ja uusia ihmisiä. Halusin kuljettajaksi, ja Kainuussa niitä koulutetaan enemmän. Veljeni on myös suorittanut palveluksen Kainuussa ja hän suositteli, että voisi olla minun näköinen paikka, korpraali kertoo.

– Hyvin olen viihtynyt. Olen kotoisin Kajaanista, joten valinta oli luonteva. Huoltokomppania oli minulla ensimmäisenä hakuvaihtoehtona, ja sinne pääsinkin, jääkäri jatkaa.

Alikersantti Heinälä sekä tykkimiehet Korva ja Elfving olivat laittaneet raskaan 155K83-kenttäkanuunan aseisiin koulun pihalle. Suomalaisvalmisteisen tykin nimi kertoo putken halkaisijan (155 mm), tykin mallin (kanuuna) sekä aseiden käyttöönottovuoden (1983).

Kenttätykkiä jaetaan nykyisin karkeasti kahteen ryhmään. Pitkäputkisilla kanuunoilla ammutaan matalammilla lentoradoilla, kun taas putkensa halkaisijaan nähden lyhyemmällä haupitseilla ammutaan tykin painoon nähden raskaita pommeja lähempänä oleviin maaleihin.

Miehet kertovat palvelusaikanaan kuulleen jalkaväen suosiman lentävän lauseen ”tyhmä saa olla, muttei tykkimies”. Näkemystä he eivät suostu allekirjoittamaan.

– Mukavaa hommaa, ei enää osaisi kuvitella, että johonkin muualle haluaisi. Tässä joutuu vähän miettimään, mitä tekee, eivätkä kovin tyhmät miehet laske kranaattien lentoratoja. Tulen on oltava tarkkaa, ja sitähan se suomalaisessa tykistössä onkin. Kuinka viisas sitten pitää olla, että pötköttää pensaassa kivääri kädessä, miehet tuumivat.



Lipunnoston päätteeksi lähetettiin seppelpartio sankarihaudoille.

Kalustoesittelyn ohella paikalla oli sotilaskotiauto, josta sai kahvin kyytipojaksi legendaarisen maineen saavuttaita sotilaskotimunkkeja.

Varsinainen juhlatilaisuus alkoi iltapäivällä Suomenlipunsaapumisella Virtaalan saliin. Lippulaulun jälkeen Ristijärven kunnanjohtaja Arto Tolonen lausui juhlan avatuksi, jonka päälle kuultiin Ristijärven pienten koululaisten laulusesitys. Juhlapuhe olisi suunnitelmien mukaan kuultu Kainuun jääkäripataljoonan komentajalta Ari-Matti Korhoselta, mutta hän oli ylemmän johdon käskemissä muissa tehtävissä. Puheen piti hänen puolestaan Kainuun prikaatin operaatiokeskuksen varapäälikkö majuri Tomi Juopperi. Puheensa aluksi hän loi katsauksen yleiseen turvallisuustilanteeseen.

– Kansainvälinen turvallisuustilanne on kiristynyt Ukrainan sodan vuoksi. Ennaltaehkäisykykyä tarvitaan vuoden jokaisena päivänä. Seuraamme puolustusvoimissa tilannetta tarkoin ja pidämme valtionjohdon tietoisena sotilaallisen tilanteen kehittymisestä lähialueilla.

Puolustusvoimilla on kyky ja valmius vastata tarvittaessa meihin kohistuviin sotilaallisiin uhkiin. Suoranaista uhkaa ei tällä hetkellä ole. Venäjän laajamittainen hyökkäys Ukrainaan on kestänyt nyt puoli vuotta. Ukraina on puolustustaistelullaan pystynyt estämään Venäjää toteuttamasta alkuperäisiä sotilaallisia tavoitteitaan. Ei kuitenkaan toistaiseksi näytä siltä, että Venäjä aikoo tinkiä tavoitteestaan estää Ukrainan

integroituminen länteen sekä liittää osia Ukrainan alueista itseensä.

Kummallakaan sodan osapuolella ei näyttäisi tällä hetkellä olevan kykyä tilanteen nopeaan kääntämiseen, vaikka Ukraina onkin saanut vallattua alueitaan takaisin viime viikkoina sinnikkäällä vastahyökkäyksellä.



Tykkimiehet olivat laittaneet raskaan 155K83-kenttäkanuunan aseisiin koulun pihalle.

Kainuun maanpuolustusjuhlan yhteydessä on ollut tapana luovuttaa kiertopalkintona toimiva rautasormustaulu merkiksi ansioituneesta reserviläistoiminnasta. Tänä vuonna taulun sai haltuunsa Martti Romppainen. Taulun luovutti Ristijärven Sotaveteraanit ry:n puheenjohtaja Seppo Tähkäpää.

Rautasormustaulun historia ulottuu 80 vuoden taa. Silloin suomalaiset naiset vaihtoivat kultaisia kihlasormuksiaan rautasormuksiin, jotka nimestään huolimatta valmistettiin uushopeasta. Tällä tavoin kerättiin varoja talvisotaa käyvän Suomen varustamiseen. Kaikkiaan noin 315 000 kultasormusta vaihdettiin rautasormukseen.

Sotien jälkeen jäljelle jääneitä rautasormuksia käytettiin edelleen keräämään varoja veteraanien hyväksi. Niitä kehystettiin ja mukaan liitettiin lause: ”Tuhansien tarujen sormus, jossa on yhä Suomen sotien voima ja henki”. Kainuun reserviläispiirille tauluja on kulkeutunut kaksi kappaletta, joista toinen kiertää vuodesta toiseen kiertopalkintona.

Musiikista vastasi Lapin sotilassoittokunta musiikkimajuri Jarkko Aaltosen johdolla. Ennen lipun poistumista päätössanat lausui kirkkoherra Esa Oikarinen. Lopuksi laulettiin perinteitä kunnioittaen Nälkämaan laulu. Juhlan järjestivät Ristijärven reserviläis- sekä veteraanijärjestöt ja Ristijärven kunta. Ensi vuonna maanpuolustusjuhla järjestetään Puolangalla.



Tasavallan presidentti on myöntänyt Kainuun Reserviläispiirien toiminnanjohtaja Terho Pellille 4.6.2022 Suomen Leijonan ritarikunnan ritarimerkin. Merkin luovuttivat juhlan yhteydessä Reserviupseeriliiton puheenjohtaja Aaro Mäkelä, Kainuun Reserviupseeripiirin puheenjohtaja Jussi Pulkkinen sekä Kainuun Reserviläispiirin puheenjohtaja Ossi Laine.

Oikealla:

Juhlapuheen piti majuri Tomi Juopperi

Alla:

Lippua kantoi Hannu Liljeblad saat-tajinaan Vinja Väisänen ja Paavo



Viimeinen suomalaisvapaaehtoinen poissa

Teksti: Jari Saurio, sihteeri Veljesapu-Perinneyhdistys ry

Suomalaisen Waffen-SS-vapaaehtoispataljoonan jäsenistä viimeinen, SS-Rottenführer Sakari Lahtinen, siirtyi tuonpuoleisille taistelukentille 99 vuoden korkeassa iässä 12.10.2022 Haapamäellä. Hän oli syntynyt Lehtimäellä, Etelä-Pohjanmaalla 29.9.1923. Lahtinen kuului siihen 1197 miehen joukkoon, jotka värväytyivät Suomen ulkoministeriön alaiseen, Saksaan lähetettyyn vapaaehtoisjoukkoon välirauhan aikaan keväällä 1941.

Koska Suomi oli välirauhan aikaan puolueeton, oli värväys suoritettava salassa. Värväys hoidettiin Helsingissä sijainneen kalterijääkäri Harry Backbergin omistaman Insinööritomisto Rataksen kautta, hallitusneuvos Esko Riekin organisoimana. Eri puolilla Suomea toimi maakunnallisia päävärväreitä, jotka etsivät sopivia vapaaehtoisia ja toimittivat niitä Helsinkiin saksalaisten lääkäreiden tarkastettaviksi. Värvätyt seulottiin tarkkaan, tavoitteena oli hyvä mutta epäpoliittinen joukko.

Lahtinen sai kuulla mahdollisuudesta lähteä sotilaskoulutukseen Saksaan paikalliselta värväritiltä. Saatuaan lupalapun äidiltään, hän matkasi lääkärintarkastukseen Helsinkiin. Lehtimäen suojeluskunnassa talvisodan aikana palvellut, hyvän ruumiillisen kunnon omannut 17-vuotias nuorimies läpäisi tiukan lääkärintarkastuksen ja tuli hyväksytyksi vapaaehtoisjoukkoon. Hän allekirjoitti kahden vuoden palveluslupamuksen 9.5.1941.

Värväytymisen päämotiivi Lahtisella, kuten monella muullakin mukaan lähteneellä nuorella miehellä, oli päästä saamaan sotilaskoulutusta tuon ajan parhaaseen armeijaan.

Tarkoituksena oli hyödyntää saatua oppia kotimaan armeijassa, sillä Neuvostoliiton uhka oli edelleen todellinen katkeran talvisodan rauhan jälkeen. Mitään poliittista ideologiaa ei taustalla ollut.

Vapaaehtoisjoukkoa värvätessä suomalaiset esittivät toivomuksen, että se voisi vaalia Kuninkaallisen Preussin Jääkäripataljoona 27:n perinteitä, olivathan nyt värvätyt vapaaehtoiset tavallaan toisen polven jääkäreitä, joukossa mm. useita jääkärien poikia. Suomalaiset toivottiin myös liitettävän Saksan kenttäarmeijaan eli Wehrmachtiin. Tämä ei kuitenkaan sopinut saksalaisille, sillä kaikki vapaaehtoisina Saksan armeijaan värvätyt sotilaat liitettiin kyseisen aikakauden mukaisesti Waffen-SS:n riveihin. Näin myös suomalaiset.

Toisessa kuljetuserässä 15.5.1941 Saksaan siirtynyt Lahtinen kuului suomalaisten pääjoukkoon, josta koottiin noin 800 miehen vahvuinen koulutuspataljoona SS-FREIWILLIGEN BATAILLON NORD-OST. Pataljoonan perustamispäiväksi merkittiin 15.6.1941 ja sen komentajaksi määrättiin SS-Hauptsturmführer (kapteeni) Hans Collani.



Sakari Lahtinen

Pataljoona sai peruskoulutuksen Wienissä ja Stralsundissa sekä taistelukoulutuksen Gross-Bornin suuressa koulutuskeskuksessa Itä-Pommerissa. Pataljoona sai 13.9.1941 lopullisen nimensä; FINNISCHES FREIWILLIGEN BATAILLON DER WAFFEN-SS.

Suomalaispataljoona siirto Saksan itärintamalle alkoi joulukuun alussa 1941. Pataljoonan 2. komppaniassa palvellut, jalkaväkimiehen ja tarkka-ampujan koulutuksen saanut Lahtinen kuljetettiin aseveljineen Mius-joelle Ukrainaan, jonne saavuttiin tammikuulla 1942. Täällä suomalaispataljoona liitettiin SS-divisioona Wikingiin kuuluneen eurooppalaisista vapaaehtoisista muodostetun SS-rykmentti Nordlandin riveihin.

Asemasotavaiheen ja täydennyskoulutuksen jälkeen suomalainen vapaaehtoispataljoona ja Lahtinen sen mukana siirrettiin 1942 heinäkuussa 500 kilometriä itään Länsi-Kaukasukselle, jossa se osallistui taisteluihin Maikopin öljyalueella. Elokuun puolivälin jälkeen Wiking-divisioona ja suomalaispataljoona sen osana siirrettiin Itä-Kaukasukselle. Täällä suomalaispataljoona osallistui Bakun öljykenttien valtaamiseen tähdänneisiin läpimurtoyrityksiin. Pataljoona kunnostautui näissä Itä-Kaukasuksen alueella ns. Terekin mutkassa käydyissä raskaissa taisteluissa, mutta tappiot olivat suuret.

Sakari Lahtinen haavoittui näissä Kaukasuksella Malgobekin alueella käydyissä taisteluissa 10.10.1942 kraanaatin sirpaleista oikeaan reiteen joutuen sairaalahoitoon. Hän ei tämän myötä joutunut enää palaamaan Saksan itärintamalle. Alkuvuodesta 1943 Suomessa pidetyn toipumisloman jälkeen Lahtinen jäi Saksan kotialueelle Itävallan Graziin täydennys- ja toipilaskomppaniaan odottelemaan kotiinpaluuta, joka tapahtui kesäkuulla 1943.

Kahden vuoden sopimuskauden lähestyessä loppua suomalaispataljoona ja Lahtinen sen mukana siirrettiin junakuljetuksella läpi Euroopan Tallinnaan ja sieltä edelleen laivalla Hankoon, jonne saavuttiin 1.6.1943. Hangossa 2.6. pidetyn kotiinpaluuparaatin jälkeen miehet siirrettiin Tampereelle, missä pidettiin 3.6. virallisen kotiinpaluujuhla. Juhlallisuuksien jälkeen miehet saivat kuukauden kottiloman. Loman jälkeen joukko koottiin jälleen Hankoon, jossa pidettiin 11.7.1943 virallinen SS-vapaaehtoispataljoonan lakkautustilaisuus. Tämän jälkeen miehet siirrettiin Suomen armeijan riveihin.

Kotiuduttuaan SS-joukoista Lahtinen jatkoi palvelustaan Suomen armeijassa panssarintorjunnassa 20. Tykkikomppanian riveissä tykinjohtajana. Hänet määrättiin 1944 vielä aliupseerikouluun hieinan ennen Neuvostoliiton suurhyökkäyksen alkua. Rintamalle Lahtinen ei enää ehtinyt eikä myöskään joutunut Lapin sotaan. Hän kotiutui alikersanttina loppuvuodesta 1944. Näin sotareissu oli ohi ja siviilielämä edessä.

Lahtinen työskenteli sodan päätyttyä Liikkuvan poliisin palveluksessa Helsingissä ja myöhemmin Haapamäellä. Hän joutui kuitenkin luopumaan poliisin tehtävistä SS-taustansa takia muutaman vuoden jälkeen 1940-luvun lopulla.

Elämäntyönsä Lahtinen teki toisen valtiollisen tahon, VR:n palveluksessa junamiehenä ja konduktöörinä toimien lopulta esimiehenä junatoimistossa Haapamäellä, mistä tehtävästä hän jäi eläkkeelle 1981. Lahtinen avioitui vaimonsa Mirjamin kanssa vuonna 1946 ja rakensi talon kolmilapsiselle perheelleen Haapamäelle, missä asui elämänsä loppuun asti.

Lahtinen oli aktiivisesti mukana veteraanijärjestöjen toiminnassa ja piti yllä kuntoaan etenkin hiihtämällä. Hän otti mm. aikanaan seitsemän kertaa osaa Finlandia-hiihtoon.



Sakari Lahtinen kunniamerkkeineen kesällä 2019.
Kuva Kari Huhta

Virkeä veteraani huomioitiin myös valtiollisella taholla. Vuonna 2018 Lahtinen osallistui Presidentinlinnan itsenäisyyspäivän vastaanotolle ja oli 2019 Säätytalolla Helsingissä puolustusministeri Jussi Niinistön vastaanotolla.

Sakari Lahtinen siunattiin haudaan 19.11.2022 Haapamäellä. Näin yksi aikakausi Suomen sotahistoriassa tuli päätökseen.

Komentajan karhunpennut - Mesikkä ja Nalle

Teksti: Aila Elo

Sörkan vankilassa VALPON pidättäminä asekatkennästä epäiltyinä istuneet Mannerheimristin ritari nro 9, Eero Olavi Kivelä ja kenraalimajuri Erkki Raappana tapasivat toisensa vankilassa olonsa aikana. Raappanan sellin seinällä oli pari kolme 6x9 cm:n kokoista musta-valkoista kuvaa ja tästä sukeutui Kivelän haastattelun mukaan seuraavanlainen keskustelu:

Minä sanoin: ”Mikäs se toi on?”

”No, se on Mesikkä”, sanoi Raappana.

Minä sanoin, että kyllä minä sen ymmärrän, että karhun pentu se on, mutta mitä tekemistä karhun pennun kuvalla on sun sellis seinällä? Jos siin ois sun tyttäres tai vaimos kuva, sen minä ymmärtäisin, mutta minkä tähden siin on karhun pennun kuva?

”Ans kun mä selitän”, sanoi Raappana.

”Katos asia on sillä tavalla, että kun oltiin siellä Rukajärvellä, niin pojat ampu emokarhun pesään ja siellä pesässä oli kaks karhunpentua. Ne tuotiin komentopaikalle. Ja ne kesyynty siellä. Tästä Mesikästä tuli komento- paikan vartiomies ja kellään ei ollut asiaa komentopaikalle ilman lähetin lupaa.

Ei tarvittu mitään vartiota sen jälkeen. Kyllä Mesikkä piti huolen, että kukaan ei tullut komentopaikalle, ellei lähetti ollut paikalla ja antanut lupaa.



Vesa, Aila ja äiti Ella Hartikainen sekä Mesikkä Nurmeksessa v. 1944 E.J. Raappanan vieraina. Kuva, komentaja Erkki Hartikainen.

Tuli se vaihe, että Rukajärveltä lähettiin, niin pojat tuli kysymään, että mitäs Mesikälle nyt tehdään?

Minä sanoin, viekää Mesikkä metsään, ei karhu saa Suomessa vapaana olla. Mesikkä oli komentopaikalla ennenkuin pojaat. Takasin.

Näin alko kuljetus Suomeen ja oli vesistön ylitys. Pioneerit oli valmiina panneen sillan ilmaan, kun viimeset on ylitte. Mesikkä jätettiin vastarannalle. Lähetit seurasi toiselta puolelta tilannetta, että Mesikkä kans pysyi siellä. Silta lensi ilmaan. Mesikkä nousi kahdelle jalalle, katteli sieltä ympärillensä ja marssi virtaan – ja ui perässä.

Pojat tuli kysyyn, mitäs nyt Mesikälle tehdään? Tehtiin komentajan auton etupenkille kuljettajan viereen laatikko, jossa Mesikkä matkas Suomeen.

Ja sitten joukot kotiutettiin, niin tuli taas kysymys, mitäs Mesikälle nyt tehdään?

Niin hän sanoi, että karhu ei saa olla Suomessa vapaana, että viedään Mesikkä Korkeasaareen. Ja niin kirjoitettiin litterat karhulle ja kahdelle lähettile ja ne matkas Korkeasaareen,”

Ja minä kysyin Sörkan linnan sellissä Raappanalta, oletko sinä käynyt Mesikkää katsomassa. Niin valehtelematta pikkusormenpään kokoinen kyynel tuli Raappanan silmäkulmaan ku se sano: ”En minä ole voinut Mesikkää katsoon, kun Mesikkä on vanki.”

Niin oli Mesikkä vanki ja niin oli isäntä vanki, mutta luonnekuvana vaan minäkalainen persoonallisuus ja luonnostyvä Raappana oli.”

Haastattelua säilytetään Porvarillisen Työn arkistossa ja sen on tallentanut Timo Kervinen, jonka isä taisteli Rukajärvellä Kenraalimajuri Raappanan alaisuudessa.

Tästä haastattelusta ilmenee hyvin Mesikkä-karhun vaiheet. Tosiasiassa emokarhun kaatotilanteessa pentuja oli kolme, mutta yksi niistä menehtyi jo niitä kuljetettaessa kenraalin komentopaikalle. Jäljelle jääneet nimettiin Nalleksi ja Mesikäksi.

Ilmeisesti Nalle ei erikoisemmin kunnostautunut rintamalla, koska sitä koskevia tietoja ei ole löytynyt. Sen sodan jälkeisestä elämästä ja edesotamuksista Juukassa sen sijaan on monia muistoja. Kerrotaan, että se olisi asuinpaikassaan Reino Meriläisen maatilalla Harakkamäessä päästyään lihan makuun tappanut muutaman lehmän, mikä seikka sinetöi Nallen elämän.

Mesikästä tuntuu tulleen kenraalin lemmikki. Myös minun elämäni Mesikkä on jättänyt pysyvät muistot.

Isäni Erkki Hartikainen, sodan aikaan majuri, myöhemmin everstiluutnantti, toimi koko Jatkosodan ajan Rukajärven rintamalla IIKTR/18:n komentajana ja tykistöryhmän komentajana. Hän toimi kenraalimajuri Raappanan alaisuudessa ollen hyvin läheisessä yhteistyössä. Tällöin hänelle tuli myös Mesikkä tutuksi. Isän lomilla kuulimme me lapset tarinoita Mesikästä.

Minulle ensitapaaminen Mesikän kanssa tapahtui syksyllä -44 Nurmeksessa.

Kohta sotatoimien päätyttyä ja joukkojen palattua rajan tälle puolelle isäni vapautettiin tehtävästään ja hän siirtyi kotikaupunkiimme Iisalmeen valmistelemaan miesten kotiuttamista. Kun työ oli suoritettu, läksi hän Nurmekseen ilmoittautumaan kenraalimajuri Raappanalle. Mukana olin äitini Ellan ja pari vuotta vanhemman Vesa-veljeni kanssa.

Heti päästyämme kenraalin komentopaikan pihalle ja Mesikän nähtyä minut se nousi takajaloilleen ja muristen toimitti vartiomiehen tehtävänsä kaataen minut alleen. Olin silloin toisella vuodella ja olimme melko lailla saman kokoisia Mesikän kanssa. Kuitenkin jäin tässä kamppailussa heti toiseksi.

Tuntien Mesikän tavat isäni ei hötkeytynyt vaan tallensi tilanteen valokuvaan. Juuri tämä kuva on kateissa, mutta heti tilanteen lauettua otettu kuva on tallella.

Siinä näymme Mesikän ympärillä äitini, veljeni, josta myös tuli everstiluutnantti, kenraalimajuri Raappana, minä ja isäni varjokuvana.

Toisin kuin kenraali Raappana meidän perheemme kävi useamman kerran tapaamassa Mesikkää Korkeasaressa. Se oli helppo tunnistaa ja erottaa muista karhuista kaulassa olevasta valkeasta pantaa muistuttavasta karvasta.

Mesikän kohtaloksi muodostui iskias, minkä johdosta siitä tuli niin äkäinen, että se jouduttiin lopettamaan.

Vaikka tapasin Mesikkää vain muutamia kertoja, tapaamiset, kertomukset siitä ja valokuvat ovat muodostuneet minulle ikimuistoisiksi.

Erkki Raappana

Erkki Raappana (2.6.1893–14.9.1962) oli kolmas Mannerheim-ristin saanut sotilas. Raappana sai tunnustuksen 3.8.1941 toimistaan vaikeissa olosuhteissa hyökänneen 14. divisioonan komentajana. Hänet ylennettiin kenraalimajuriksi vuoden 1941 lopussa. Hänen johdolla suomalaiset saivat viimeisen suurovoiton Ilomantsissa elokuussa 1944. Raappana tuomittiin ainoana kenraalina asekatkennästä kuuden kuukauden vankeuteen. Hän oli myös tunnettu erämies.



Kiannan kirous

Teksti ja kuvat: Väinö Mononen

Valtakunnanrajan ylitys

9. Armeijan painopistesuunnaksi Suomussalmi

- ”Armeijakunnankomentaja M. P. Duhanovin komentama

9. Armeija hyökkäsi Kantalahden – Seesjärven välisellä lohkolle pääta-voitteenaan Oulu. 9. Armeijan Esikunta sijaitsi tuossa vaiheessa Vienan Kemissä. Esikunnassa laadittu yksilöity taistelukäskey valmistui 47.AK:lle 24. marraskuuta.

Armeijakunnan komentajaksi nimitettiin prikaatinkomentaja I. F. Dashitshev, jonka tuli annetun käskyn mukaan joukkoineen tehdä 9. Armeijan päähyökkäyksen pohjoista sivustaa suojaava hyökkäys. Samanaikaisesti etelämpää Repolasta Kuhmonniemelle (Kuhmoon) hyökkäisi Erityisarmeijakunta (Er.AK).

Prikaatinkomentaja Dashitshevin jalkaväikarimeijakunnalla (47.AK) oli talvisodan alkuvaiheessa käytössään kaksi jalkaväki- divisioonaa, joista 122. Divisioonalla (122.JvD) piti hyökätä Sallan kautta Kemijärvelle ja 163. Divisioonalla (163.JvD) Suomussalmen kautta Puolangalle. 47.AK:n Esikunta toimi tuolloin Sallassa, jonne oli tarkoitus siirtää vielä lisää jalkaväkijoukkoja.

163.JvD:n vallattua Suomussalmen 7.12. siirsi 9. Armeija jo seuraavana päivänä antamallaan käskyllä 47.AK:n Esikunnan Sallasta Suomussalmen suunnalle. Samalla se otti Sallan suunnassa taistelevan 122.JvD:n alaisuuteensa.

Pääsotaneuvoston suosituksesta siirrettiin 9. Armeijan hyökkäyksen painopiste 10.12. alkaen Suomussalmelle. Samalla Pääsotaneuvosto päätti myös Puolan valtauksista saapumassa olevan 44.JvD:n keskittämisestä

Suomussalmen lohkolle. 44.JvD:n kärkiosien rautatiekuljetukset saapuivat 14.12. Vienan Kemiin.”

- (Juri Kilin).

9. Armeijan operaatiosuunnitelma

Lähtötilanne perustuu ylivoimaan: - ”9. Armeijan johdon oman arvion mukaan vastassa olevien vihollisvoimien vahvuus oli sotatoimien alkaessa 3-4 pataljoonaa rajavartioryksiköt mukaan luettuina. Myöhemmin suomalaiset saattoivat siirtää tälle suunnalle yhteensä viisi jalkaväkirykmenttiä (15 linjapataljoonaa), yhden reservipataljoonan, yhden kevyen osaston ja viisi tykkipatteristoa (48 tykkiä).

Suomen armeijan ryhmittymien merkittävämpää vahvistamista

tällä suunnalla pidettiin varsin vähän todennäköisenä.

9. Armeijalla oli suuri miesylivoima, mutta myös teknisesti se

oli ylivoimainen. Siihen kuului neljä divisioonaa (44.JvD mukaan luettuna) eli yhteensä 27 jalkaväkipataljoonaa, 16 jalkaväki- komppaniaa, 273 tykkiä ja haupitsia (76-152 mm).

Kun panssarintorjuntatykit laskettiin vielä mukaan, nousi putkien määrä 408:aan. Lisäksi armeijan määrävahvuuteen kuuluneissa ja sille alistetuissa panssariyksiköissä oli 191 panssarivaunua sekä

sen omissa lentoyksiköissä yhteensä 39 lentokonetta.”

Taistelukäskey no 3: - ”Marraskuun 24. päivänä 9. Armeijan Esikunta antoi Taistelukäskyn no 3, jossa tehtäväksi asetettiin vallata Oulu ja katkaista eteläisen vihollisryhmittymän kaikki perääntymistiet pohjoiseen. 47. Armeijakunnan oikealla sivustalla hyökänneen 122.JvD:n tuli operaati-

tiosuunnitelman mukaan edetä Mäti-järvelle, Hautajärvelle ja Kuusamoon. Kuusamon alueelle oli tarkoitus edetä yhden tykistöllä vahvennetun rykmentin voimin.

Vasemmalla sivustalla 163.JvD hyökkäisi kohti Taivalkoskea, Suomussalmea ja Hyrynsalmea varmistaen, että Taivalkosken alueelle etenee vähintään yksi rykmentti tykistövahvennuksineen. Seuraavassa vaiheessa oli 47. Armeijakunnan vallattava linja Kemijärvi – Posio – Pudasjärvi – Puolanka.

Divisioonankomentaja Shmyrovin komentaman Erityisarmeijakunnan (Er. AK) tuli kohdistaa pääisku Kajaanin suuntaan. Ensimmäisessä vaiheessa sen oli saavutettava linja Kuhmonniemi

– Nurmes ja vallattava sen jälkeen Ristijärvi, Kontiomäen asema, Kajaani ja Kauppihanmäen asema. Vasemmalla sivustallaan Er.AK:n tuli saada kosketus 8. Armeijan yksiköihin.

Marraskuun 15. päivänä vahvisti 9. Armeijan komentaja M. P. Duhanov yksityiskohtaisen operaatiosuunnitelmansa.

Koko operaatioon oli varattu kolmi- viikkoa, josta muun muassa pelkästään kolme vuorokautta etenemiseen Pohjanlahdelle.

Pääisku annettaisiin armeijan vasemmalle siivelle Er.AK:n voimin (54.JvD - 44.JvD - AK:n 51. Tykistörykmentti, yhteensä 186 tykkiä) Repolan kautta kohti linjaa Kajaani – Oulu. Sitovan iskun lyhintä tietä Puolangan kautta Ouluun antaisi 92 tykillä ja yhdellä panssarivaunupataljoonalla vahvistettu 163.JvD.

Armeijan oikean siiven (122.JvD - 273. Vuoristojalkaväkirykmentti - 130 tykkiä - psv-pataljoona) piti turvata päävoimien menestys iskemällä samanaikaisesti Kemijärveä ja Kemiä vastaan.”

Operaatio jaetaan kolmeen eri vaiheeseen

- Ensimmäisessä vaiheessa oli määrä edetä tasalle Mätjärvi – Hyrynsalmi – Nurmes, jolloin 70-90 kilometrin matka oli taitettava viidessä vuorokaudessa.
- Toisessa vaiheessa piti kahden päivän levon ja uudelleen-ryhmittymisen jälkeen armeijan yksiköiden saavuttaa linja Kemijärvi – Kauppi-
lanmäki marssien 65-90 kilometriä kolmessa - neljässä päivässä.
- Kolmannessa vaiheessa koko operaatio oli saatava päätökseen valtaamalla Oulu ja Kemi joukkojen edetessä keskimäärin 30 kilometriä vuorokaudessa.

- ”Tämä suunnitelma oli käytännössä täysin epärealistinen ja perustui oletukseen, että vihollinen ei tee minikäänlaista tai tekee vain vähäistä vastarintaa.

Joukkoyksiköiden tuli suunnitelman ajankäytön mukaan edetä keskimäärin 22 kilometriä vuorokaudessa. Etenemisajasta 10 vuorokautta oli varattu lepoon.

Vertailuna voidaan esittää joukkojen aiempi eteneminen Kirovin rautatieltä Suomen rajalle, jolloin yksiköt marssivat noin 12-16 kilometriä vuorokaudessa jännittäen voimansa äärimmilleen huonojen tieyhteyksien vuoksi.

Jo tuossa vaiheessa jalkaväkiyksiköiden välit marssin aikana pitenevät ja tykistö jäi aina vain yhä enemmän jälkeen.”

Komentajaksi Mihail Pavlovitsh Duhanov: - ”Sotilasuransa Puna-armeijassa sotilaskouluttajana Moskovassa maaliskuussa 1918 aloittanut armeijakunnankomentaja Mihail Pavlovitsh Duhanov toimi ennen talvisotaa Leningradin Sotilaspiirin komentajan sijaisena. Hänet nimitettiin 9. Armeijan komentajaksi 21.11.1939. Duhanov menetti virkansa kuukautta myöhemmin 22.12.1939 johtamansa armeijan heikon menestyksen takia ja hänet

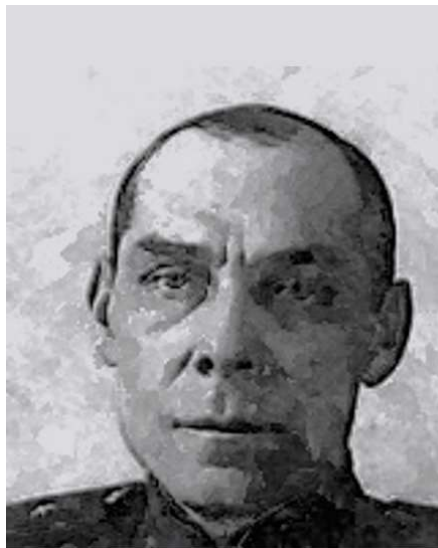
lähetettiin Neuvostoliiton puolustusasiain kansankomissariaatin kaaderiosaston käyttöön.

Venäläinen Mihail Duhanov oli syntynyt 14.7.1896 Kiovassa.

Hän valmistui Tsaarin armeijan väkikoulusta vuonna 1916, yleni ensimmäisen maailmansodan aikana luutnantiksi ja palveli muun muassa tiedusteluosaston päällikkönä.

Venäjän sisällissodassa Duhanov oli lyhyen aikaa Eteläisen rintaman 14. Armeijan tiedusteluosaston päällikkönä.

Hän valmistui Sota-akatemiasta vuonna 1921 ja toimi vuosina 1922-31 ratsuväessä prikaatin, divisioonan ja armeijakunnan esikuntapäällikkönä. Duhanov oli myös Panssarikoulun johtajana vuosina 1934-36.



Duhanov: - 9. Armeijan komentaja Mihail Pavlovitsh Duhanov.

Talvisodan jälkeen Mihail Duhanov vastasi 9.5.1940 alkaen Leningradin Sotilaspiirin sotakouluista Leningradin Sotilaspiirin komentajan sijaisen virassa.

Suuren Isänmaallisen sodan alkaessa hän toimi aluksi Pohjoisen rintaman täydennysjoukkojen päällikkönä ja Leningradin rintaman 10. Jalkaväkidivisioonan komentajana.

Duhanov määrättiin 5.10.1942 Leningradin rintaman alaisen

Nevan Operatiivisen Ryhmän komentajaksi ja vain neljä päivää myöhemmin 9.10.1942 alkaen 67. Armeijan komentajaksi.

Sodan loppuvaiheessa hän toimi 3. Ukrainan rintaman

8. Kaartinarmeijan komentajan sijaisena.

Sotien jälkeen Duhanov oli vuosina 1945-53 Leningradin Sotilaspiirissä sotakouluista vastanneen osaston johtajana.

Hän erosi vakinaisesta palveluksesta terveydellisistä syistä 16.4.1953.” - (Juri Kilin).

Hyökkäyssuunnitelma Suomussalmelle

Määrätietoinen suunnitelma: - ”Vuonnissa oli 29.11.1939 laadittu 163. Jalkaväkidivisioonan Sotatoimikäskey no 1, jonka suomalaiset saivat myöhemmin sotasaaliiksi.

Siinä oli selvästi ilmaistu, että Suomen armeija on mobilisoitu ja

se kerääntyy Neuvosto-Venäjän rajoille. 163. Jalkaväkidivisioonan rintaman edessä on noin yksi komppania Lonkan edessä ja Suomussalmen suunnalla kaksi komppaniaa.

Todellisuudessa nuo kyseiset ”suomalaiskomppaniat” olivat vain joukkueen vahvuisia yksiköitä.

163. Jalkaväkidivisioonan oikealla puolella Kuolajärven suunnalla etenee 122. Jalkaväkidivisioona neljän hiihtosaston - joista jokainen käsitti kaksi vahvennettua komppaniaa ja erillisen tiedustelupalvelun - joukkojen voimin kohti Alakurttia.

163. Jalkaväkidivisioonan vasemmalla puolella Kuhmonniemeen (Kuhmoon) ja Kajaaniin etenevät Erityisarmeijakunnan (Er.AK) osastot, joista 54. Vuoristodivisioonan kaistalla hyökkäävät Vuoristojalkaväkirykmentti 118 (118. VuorJR) kohti Hiilikkoa

ja Jalkaväkirykmentti 529 (JR 529) - joka kuului 163. Jalkaväki- divisioonaan - kohti Särkijärveä ja Ilvesvaaraa.

Armeijakunnankomentaja Mihail Duhanovin komentaman

9. Armeijan hyökkäykseen liittyen

tuli armeijan painopiste- suunnassa hyökkäävän kenraali I. F. Dashitshevin 47. Armeija- kuntaan kuuluvan jalkaväkidivisioonan komentaja A. I. Zelentsovin komentaman 163.D:n tuhota ensivaiheessa rajalla vastassa olevat suomalaisjoukot, jonka jälkeen divisioonan ensimmäisenä tavoitteena oli Suomussalmen kirkonkylän tienristeysalue.

163. Jalkaväkidivisioonan tuli edetä hyökkäysoperaation toisessa vaiheessa Hyrynsalmen ja Ylinäljängän suuntiin tavoitteenaan Puolanka.

Puolangan saavuttamisen jälkeen tuli osaksi moottoroidun 44. Jalkaväkidivisioonan hyökätä Raatteentietä pitkin ja edetä ripeästi Puolangan – Oulun suunnassa aina Pohjanlahden rannalle ja Ruotsin rajalle saakka.”

Kaksivaiheinen hyökkäys: - ”Suunnitelman ensimmäisen vaiheen suunnitteli 163. Divisioonan Esikunta (163.DE) toteutettavaksi siten, että yhdellä panssarintorjuntapataljoonalla ja pioneeri- kompanialla vahvistettu rykmentinkomentaja Godlevskin Jalkaväkirykmentti 759 (JR 759) etenee Latvajärveltä Raatteentien suunnassa ja valloittaa ensin Ala-Vuokin – Likoharjun -linjan, jonka jälkeen valmistautuu jatkamaan hyökkäystään tavoitteena Suomussalmen kirkonkylä. Samalla se suojaa divisioonan vasenta sivustaa. Rykmentin esikunta sijaitsee taempana Vasonvaarassa.

Samanaikaisesti divisioonan päävoimat - rykmentinkomentaja Veshtshezerskin Rykmentti 81 ja rykmentinkomentaja Sharovin Rykmentti 662 (81.VuorJR ja JR 662) - hyökkäävät tiettömän korpimaaston kautta Lonkasta suoraan Juntusrantaan, mistä jatkavat heti lännensuunnassa edelleen Palovaaran tienhaaran ja Kiannanniemen kautta osin etelään Suomussalmelle ja osin pohjoiseen Perangalle.

Vahvistetun komppanian JR 662:sta tuli ottaa haltuunsa Juntusrannan pohjoispuolelle jäävä Tormua ja Hossaan johtava maantie.

Pioneeripataljoonan pääosan tuli välittömästi kärjessä etenevän rykmentin jäljessä raivata ja kunnostaa tietä sekä siltoja.

Laaditussa käskyssä kiinnitettiin vielä erityishuomio tiedusteluun, määrittelemättä tehtäviä kuitenkaan sen tarkemmin.

Sodan sytyttyä 30.11.1939 ylittivät venäläiset Suomussalmen suunnassa rajan Juntusrannassa ja Raatteentiellä, painopisteen ollessa pohjoisempaa Juntusrannan suunnalla.

Lonkan – Juntusrannan kautta etenivät 163. Jalkaväkidivisioonaan kuuluvat joukko-osastot: - Vuoristojalkaväkirykmentti 81 (81.VuorJR) ja 86. Kenttätykistörykmentin II Patteristo (II/KTR 86) sekä yksi panssarivaunujoukkue.

Tämän takana etenivät Jalkaväkirykmentti 662 (JR 662) - pois lukien sen III Pataljoona, 365. Kenttätykistörykmentin II ja III Patteristo (II ja III/KTR 365), joiden käskyn mukaan tuli olla Lonkan luona 30.11. aamulla kello 07.00 sekä sen jälkeen seurata Vuoristojalkaväkirykmentti 81:tä ja suojata samalla sen sivustat

ja selusta.

III/JR 662 ja sitä suojaava panssarivaunujoukkue jäivät tuossa vaiheessa reserviin Lonkkaan.

Etelämpää Vasonvaarasta Raatteen kautta etenivät samanaikaisesti Jalkaväkirykmentti 759 (JR 759), 204. Panssarintorjuntapataljoona (204.PstP) ja 1. Komppania 230. Pioneeripataljoonasta (1/PionP 230).”

Valtaisa vyöry alkaa

Talvisota julistetaan alkaneeksi!: - ”Aamulla 30. marraskuuta

noin kello 06.30-07.00 Suomen aikaa ylittivät neuvostojoukot rajan myös useissa muissakin kohdin Lieksan ja Petsamon välisellä alueella.

- Talvisota oli siten julistettu alkaneeksi!

Kokonaiset divisioonat, jotka silloisin virallisin määrävahvuuksin käsittivät

kukin 16.729 miestä, 7.042 hevosta, 36 kenttätykkiä ja

36 panssarintorjuntatykkiä sekä 53 hyökkäysvaunua, alkoivat vyöryä massoillaan heiveröisesti vartioidun rajan yli.

Kainuun ja Pohjanlahden välinen Suomen katkaisutehtävä oli annettu siis 9. Armeijan tehtäväksi ja toteutettavaksi hyökkäämällä Suomussalmen ja Kuhmon kautta. Lisäksi 9. Armeijan kaksi muuta divisioonaa hyökkäsivät pohjoisempaa reittiä Sallan ja Rovaniemen suuntaan.

Kuhmoon hyökkäsi Repolan suunnasta 54. Vuoristodivisioona, josta yksi rykmentti suuntautui Lieksan Kivipurolle ja Inariin.

Suomussalmen kaistalle keskitettiin siis valtavat sotavoimat. Neuvostoliiton 9. Armeijan 47. Armeijakunta vyöryi valtakunnan- rajan yli kahtena portaana.

Ensimmäisessä hyökkäsi 163. Jalkaväkidivisioona Juntusrannan

– Kiannanniemen – Suomussalmen kirkonkylän suunnassa.

Myöhemmin toisessa portaassa vyöryi vielä 44. Jalkaväki- divisioona Raatteen – Suomussalmen kirkonkylän suunnassa.”

Merkittävää menestystä: - ”Prikaa- tinkomentaja A. I. Zelentsovin ko- mentaman 163.JvD:n kaksipuolinen saarrostushyökkäys johti ennennä- kemättömään menestykseen Suo- mussalmen lohkolla. Suomussalmen kirkonkylä vallattiin 7.12. mennessä harvinaisen pienin tappioin.

Puna-armeijan poliittisen päähallin- non päällikkö, 1. luokan armeijan- komissaari L. Z. Mehlis, joka valvoi Stavkan edustajana talvisodan rinta- malla 9. Armeijan sotatoimia, lähti Uhtualta henkilökohtaisesti tapahtu- mien keskipisteeseen ollen jo 7.12. Suomussalmella.

Raatteen – Suomussalmen suunta oli määritetty yksiselitteisesti 163.JvD:n päähyökkäyssuunnaksi 47. Armeija- kunnan 27. marraskuuta antamassa Taistelukäskyssä numero 1, mutta Zelentsov määrittä pari vuorokautta

myöhemmin 29.11. omassa taistelukäskyssään divisioonan päävoimien etenemissuunnaksi Lonkka – Juntusranta – Palovaara – Hulkonniemi.

Mielenkiintoiseksi asian tekee se, etteivät 47.AK:n ja 9.A:n esikunnat kumpikaan puuttuneet mitenkään prikaatinkomentajan poikkeavaan käytökseen annetusta käskystä. Tilanteen edetessä enemmän kuin suotuisasti, pitivät esikunnat ilmeisesti Zelentsovin päähyökkäyssuunnan taktista valintaa hyvin onnistuneena.

Pohjoisesta Lonkan suunnasta hyökkäsivät 30. marraskuuta kello 08.00 Venäjän aikaa 163.JvD:n päävoimat kohti Juntusrantaa - 54. Vuoristodivisioonan 81.VuorJR (1.451 miestä) ja 163. Divisioonan JR 662 (2.930 miestä).

Kenttätukkeja oli mukana yhteensä 42 kappaletta, joista 30 oli 76 millin kanuunoita ja 12 kappaletta 122 millin haupitseja.

Etelämpänä Raatteen suunnassa hyökkäsi samanaikaisesti JR 759 (noin 3.000 miestä) mukanaan 6 kappaletta 76 millin kanuunoita. Kärkipataljoona saavutti kello 19 aikaan suomalaisten ensimmäiset varsinaiset puolustusasemat Purasjoella. Seuraavien kahden päivän (1.-2.12.) aikana rykmentin I Pataljoona teki neljä suoraa rintama- hyökkäystä suomalaisasemiin - tuloksetta.

Rykmentti päätti aloittaa kaksipuolisen saarrostushyökkäyksen samanaikaisesti tien molemmin puolin. Suomalaisjoukot (ErP 15) irtautuivat 3.12. nopeasti saarrostusuhan alla asemistaan.

Laajempi neuvostorykmentin saarrostushyökkäys viivästyi kuitenkin pahasti, sillä rykmentti joutui odottamaan takana tulevaa tykistöään.

Tykistön saavuttua 5.12. paikalle, teki se lyhyen tulivalmistelun, jonka jälkeen joukot etenivät suomalaisten jättämiin tyhjiin aseisiin." - (Juri Kilin).

Komentajan puhelinsanoma: - "5.12. kello 18.30 lähettämässään puhelinsanomassa 163.JvD:n komentaja Zelentsov tiedottaa 81.VuorJR:n komen-

taja Veshtshezerskille seuraavaa:

- "Saatujen tietojen mukaan vihollinen, joka toimii Godlevskia vastaan 11 km:illä valtakunnanrajasta, on aloittanut perääntymisen Suomussalmen suuntaan.

Godlevski (JR 759) aloitti etenemisen Suomussalmen suuntaan ajaen takaa vihollista. Teidän on yötiedustelulla todettava seuraavaa:

1. Minkälaiset voimat pidättävät teitä, ja tarmokkaasti edettävä silmällä pitäen, ettei vihollinen pääse Suomussalmelta lounaaseen. 6.12. kello 13.00 on vallattava Suomussalmi.

2. Volkonskin ilmatiedustelu on huomannut h-vaunuja - aamulla kello? Ne toimivat etelän suuntaan Suomussalmelle päin. Takana Perangan tiellä on Sharov (JR 662) tehokkaasti suojelemassa Suomussalmea. Ottakaa huomioon oikean sivustan ja lähemmän selkäpuolen luotettava puolustus hyökkäysvaunuja vastaan tien yhtymäpaikassa Suomussalmen luona.

3. JR 86:n II Pataljoona on tullut teidän luoksenne ja on teidän kolonnanne loppupäässä. * Huom! Tarkoitettu todellisuudessa

86. Kenttätukitörykmentin II Patteristo (II/KTR 86).

4. Toimittava tarmokkaasti ja vihollinen on tuhottava tykistöllä. 6.12. kello 13.00 on vihollinen saarrettava Suomussalmen luona."

- (Veikko Karhunen).

Huikkea hurmosta: - "Lonkasta aamulla 30.11. lähteneet ja Juntusrannan suunnasta hyökänneet 163.JvD:n pääosat saavuttivat hidastavasta korpisuudesta huolimatta jo 4.12. mennessä Palovaaran tienhaaran, mistä 81.VuorJR kääntyi etelään ja vyöryi vastustamattomasti vihollisen estelistä huolimatta Kuusamontietä pitkin kohti Suomussalmen kirkonkylää.

Pari päivää myöhemmin 6.12. Palovaaran tienhaaraan saapunut

JR 662 kääntyi pohjoiseen ja aloitti etenemisen kohti Perankaa, joka haajotti divisioonan päävoimat kahteen eri suuntaan.

Kuusamontietä etelään päin hyökännyt 81.VuorJR valtasi Suomussalmen kirkonkylän pohjoisosan 7.12. ja Raatteen tien suunnasta hyökännyt JR 759 itse kirkonkylän seuraavana päivänä. Rykmentit olivat sittenkin tavoittaneet toisensa suomalaisten kovista estelistä huolimatta.

Suomalaisjoukot onnistuivat kuitenkin katkaisemaan 163.JvD:n tieyhteydet 13.12. idänsuuntaan ja pari päivää myöhemmin joulukuun 15. päivä pohjoiseen. Lisävoimia oli rintamalle kylläkin tulossa, sillä toisessa portaassa tulevat 44.JvD:n kärkijoukot olivat lähteneet 14. joulukuuta marssille Vienan Kemistä kohti Suomussalmea. Yleistilanne näytti voitokkaan valoisalta." - (Juri Kilin).

- "9. Armeijan Esikunnan antamassa Taisteluilmoituksessa no 1

oli tehty seuraavanlainen yhteenveto ensimmäisen sotapäivän tuloksista:

- "Koko rintamalla armeijan yksiköt etenevät kohtaamatta vastarintaa!".

Samansuuntainen hurmos ilmeni myös viikkoa myöhemmin

7. joulukuuta 9. Armeijan joukoille annetussa päiväkäskyssä:

- "Retkenne on tosi sankarillinen. Vihollisen selustassa vallitsee paniikki. Suomalaisjoukoissa on puhjennut kapina. Kansanjoukot nousevat valankumoukselliseen taisteluun. Valankosumalainen hallitus pakeni Helsingistä tuntemattomaan suuntaan. Eteenpäin! Kohti täydellistä voittoa vihollisesta!".

Joulukuun 7. päivän iltana 9. Armeija oli saavuttanut rintaman suuntaiset tiet: Pisto – Suomussalmi – Korpisalmi – Nurmijärvi. Pohjoisempaan hyökänneen 122.JvD:n alaiset JR 596 ja JR 273 olivat ylittäneet vihollisen Kuolajoen puolustuslinjan ja edenneet länteen noin 4-5 kilometriä. Pari päivää myöhemmin 9.12. valtasi 122. JvD sitten jo Kuolajärven."

- (Lähteet: Talvisodan historia 3: Sotatieteen Laitoksen Sota- historian toimisto; Ryhmä Susi talvisodassa: Paa- vo Susitaival; Sisulla...: Yrjö Hakanen; Suurvallan rajamaa - Neuvosto-Karja-

la Neuvostovaltion politiikassa 1920-1941: Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys; Talvisodan taisteluita: Ari Raunio -

Juri Kilin; Raatteen tieltä Turjanlinnaan: Veikko Karhunen).



Kärriinpyörät: - Vihollinen eteni vauhdilla valtakunnanrajan yli.

Hyökkäys Perankaan

Tuhoamistehtävä

- "Sodan syttyessä suomalaiset jouduivat ottamaan ensin vastaansa 163. Divisioonan hyökkäyksen. Suomussalmen pohjoisosassa Juntusrannan Lehtovaarassa hyökkäsivät väkivahvat 81.VuorJR

ja JR 662. Neuvostodivisioonan ensimmäinen tavoite oli Suomussalmen kirkonkylä, jonka jälkeen sen aikomus oli jatkaa kohti Oulua ja katkaista Suomi sen kapeimmalta kohdalta.

Toisessa portaassa etelämpänä eteni alkuvaiheessa JR 759 ja hieman myöhemmin 44.JvD. Molemmat taisteluosastot etenivät Raatteentietä pitkin tarkoituksenaan yhtyä pohjoispuolen divisioonan kanssa Suomussalmella. JR 759 onnistui tehtäväänsä erinomaisesti, kun taas 44.JvD epäonnistui omassaan täysin."

Pohjoinen lohko: - "Aamulla 9.12.1939 annetussa 163. Divisioonan hyökkäyskäsikysessä määrättiin seuraavaa: - JR 662 - pois lukien sen III Pataljoona, III/KTR 365 - pois lukien sen

9. Patteri, 204.PstPsto:n patterin psv-joukkue ja 230.ErPionP:n yksi komppania hyökkäävät aamulla 10.12. Perangan suuntaan.

Päivän tehtävät: - Tuhota vihollinen, vallata Peranka ja suojata hyökkäyssosaston oikea sivusta sekä jatkaa etenemistä edelleen Nivan suuntaan.

Annetun käskyn mukaan JR 662 hyökkäsi suomalaisen ErP 16:n asemia vastaan Alassalmella sekä tykistön että hyökkäysvaunujen tukemana. Sillan luona saatiin aikaiseksi sisäänmurto aseisiin ja päästiin paikoitellen jo suomalaisten selustaankin. Suomalaisen suorittama vastaisku palautti kuitenkin tilanteen hallinnan heille takaisin.

Seuraavan yön tunteina suomalaiset tuhosivat loputkin läpipäässeet neuvostojoukot puolustusasemiensa takaisissa metsiköissä.

Suurien tappioiden vuoksi määrättiin hyökänneet punasotilaat perääntymään Haapovaaraan. Siellä he ryhmityivät välittömästi puolustukseen."

Erillinen taistelukäsikys n:o 4

163. div. esikunta

Kiannanniemi 6.12.39 klo 07.00

Kartta 1:420 000

- "1. Klo 8, 6.12. on 662. rykmentin lähdeittävä oleskelupaikastaan ja klo 16 vallattava Peranka, silmällä pitäen etenemistä Puolangalle (38 km Perangasta lounaaseen).

2. Etenemisen aikana on pidettävä jatkuvasti valmiina H:vaunut torjuntapuolustusta (?) varten. Kolinaa varottava.

3. Oman oikean sivustan suojelemista varten on räjäytettävä tiellä 2-3 siltaa, n. 8-12 kilometriä Perangasta pohjoiseen.

4. Keskeytymättä on tehtävä tiedusteluja ympäristössä ja suoritettava varmistustiedustelua.

5. Ennen tuloa tien yhtymäpaikkaan Tshaikovskin poikkitien (Vääkiön - Kyllmäen välinen tie) kanssa, on jätet-

tävä sinne 1 komppania.

6. 662:n rkm. esikunta siirtyy 6.12. klo 17 Perankaan. Ilmoitukset lähetettävä joka 3 tunnin kuluttua kylään (Mäkelään), joka on 2 km itään poikkitien yhtymäpaikasta."

163. div. komentaja Zelentsov, Esikuntapäällikkö Bogdanovitsh, Sot.komissaari Belik

Erilliskäsikys n:o 4

163.DE

7.12.39 klo 02.50

- "1. Tämän saatuanne käskien heti jättää etuvartion puolustautuvan vihollisen eteen. Kaikkien muiden osastojen kanssa on perään- nyttävä etelään ja vartioitava teitä, jotka johtavat lännestä teidän selustanne taakse.

2. Näille teille on järjestettävä tiedustelu.

3. Tämän käskyn täyttämiseen on ryhdyttävä heti ja sijoitauduttava määräämini aseisiin."

7.12. klo 6 - Zelentsov

Operatiivinen yhteenveto n:o 1

662. rkm esikunta

8.12.39 klo 07.00

Ylimenopaikasta 5 kilometriä pohjoiseen teitten yhtymäpaikalta (Hyövyntavaara?).

- "1. I/662 - paitsi 1. komppania - on tiellä länteen 1-2 kilometriä (Haapovaara?) kylästä ja puolustaa tietä. 1. komppania ei ole vielä palannut kylästä (komppania, joka aamulla 7.12. kiersi Alas- salmelle, missä oli taisteltu).

2. II/662 - paitsi 6. komppania - suojelee tien molempia päitä etelään ja pohjoiseen. 6. komppania, yksi 76 mm tykki ja 2 kevyttä tykkiä vetäytyvät etelään yhtyäkseen rykmenttiin.

3. 3. komppania on divisioonan komentajan käytettävissä.

4. Rykmentin tehtävänä on etenemisen haaratiestä länteen.

5. Vihollinen 17 kilometrin kohdalla kylässä (Alassalmella) tien pohjoispuolella ylimenopaikalle päin. Olen puhdistanut oikean sivustan ja keskittänyt vasemmalle sivustalle. Klo 17.45 huomattiin tulia ja moottorien ääniä."

Esikuntapäällikkö Rodin

Taisteluilmoitus n:o 5

662. rkm esikunta

8.12.39 klo 17.00

- "1. komppania, joka oli vihollisen rintaman takana, oli taistelussa 7.-8.12.39 ja perääntyy parhaillaan rykmentin luo. Osa miehistöä pataljoonan komentajan kera on jo saapunut, mutta osa on vielä tulossa. On kaatuneita ja haavoittuneita sekä paleltuneita. Miehistön ja päällystön keskuudessa on paljon sankareita.

1. komppanian taistelutuloksena on viholliselle aiheutettu kaatuneita ja haavoittuneita noin 60 miestä, näistä 6 upseeria, joilta on otettu sotilasvarusteita. On todettu vihollisen miesvavuuden olevan 250-300. Heillä on autoja, useampia tykkeitä ja kranaattinheitimiä.

Päätelmä: Vihollinen puolustautuu pataljoonan vahvuusena, lisänä tykistöä ja autoja.

1. komppanian perääntymisen suoje-lua varten on lähetetty yksi joukkue jalkaväkeä. Seikkaperäinen selitys seuraavassa ilmoituksessa."

Rkm. komentaja

eversti Sharov, Komissaari Podhomu-tov

Eteläinen lohko: - "Raatteen suunnal-la olevat suomalaispuolustajat työn-nettiin 6.12. mennessä vastustamat-tomasti Suomussalmen kirkonkylään. Siellä he ryhmittivät vesistön Hau-kipera - Niskanselkä eteläpuoliselle rannalle. Perääntyessään suomalaiset hävittivät koko kirkonkylän polttamal-la kaikki sen rakennukset.

Pian tämän jälkeen 7.-8.12. välisenä yönä pääsivät sekä Juntus- rannan että Raatteen kautta hyökänneet neuvostojoukot yhtymään Suomus-salmen kirkonkylässä.

9. Armeijan joulukuun 9. päivänä an-tamassa Taisteluilmoituksessa no 25 todettiin, että 81.VuorJR valtasi Suo-mussalmen kylän 7.12. illalla. Ilmoi-tuksen mukaan vihollinen "pakeni jättäen jälkeensä paljon patruunoita ja aseita".

Tuolloinen yleisnäkymä kirkonkylästä ei ollut mitenkään mieltä ylentävä, sillä käytännössä kaikki talot oli tu-hottu ja poltettu poroksi."

Neuvostojoukkojen sijoittuminen Suomussalmella

Neuvostojoukkojen hyökkäyksen jälkeinen sijoitus Suomussalmella 8.12.1939 mennessä

- Kirkonkylän ympäristössä: - JR 81 ja JR 759 - II/KTR 365
- 204.PstPsto:n yksi patteri - PsvP:n yksi psv-joukkue
- 230.ErPionP:n yksi komppania
- Kiannanniemessä: - 163.DE - divisioonankomentaja Ze-lentsov
- Haapovaarassa ja Alassalmel-la: - JR 662 - 4 ja 9/KTR 365
- PstPsto - PsvP:n kaksi jouk-kuetta - TiedP - 230.ErPion-P:n yksi komppania

- "Suomalaisten viivytysvaiheen aika-na venäläisillä oli Suomus- salmella vähintään noin 23.000 miestä, 188 tykkiä,

45 panssari- vaunua ja 25 panssari-autoa. Vastaavasti viivytysvaiheen lo-pussa suomalaisten vahvuus oli vain noin 2.500 miestä ilman mitään tykis-töä ja panssarintorjunta-aseistusta. Voimasuhteet olivat siis murskaavan edulliset Puna-armeijalle."

- (Lähteet: Talvisodan historia 3: So-tatieteen Laitoksen Sota- historian toimisto; Sisulla...: Yrjö Hakanen; Raatteen tie: Veikko Karhunen - Poh-jois-Suomen Ryhmän asiakirja; Ryh-mä Susi talvisodassa: Paavo Susitai-val).



Panssarivaunu: - Voimasuhteet olivat murskaavat Puna-armeijan eduksi. Valtava määrä panssarivaunuja, ty-kistöä ja jalkaväkeä oli työntymässä Suomussalmelle.

Edellä oleva ote uusimmasta tietokir-jasta:

KIANNAN KIROUS - Neuvostojoukot Suomussalmella 1939-40

Väinö Mononen, Books on Demand 2022

www.sotatutkija.jimdo.com



Venäläinen muistomerkki: - Taiteilija Oleg Komovin suunnittelema muistopatsas sijaitsee Raatteen Museotien varrella. Patsas on pystytetty 19.9.1994. Patsaan jalustassa on venäjän- ja suomen- kielinen teksti: - "Isänmaan pojille - sureva Venäjä." Muistomerkki on omistettu talvisodan Suomussalmen taisteluissa kaatuneille Puna-armeijan sotilaille".



Puna-armeijan hyökkäys 30.11.1939



Rajavartiolaitos 1.11.1939



Hyökkäyssuunnitelma - 47.AK 30.11.1939

KIANNAN KIROUS

Neuvostojoukot Suomussalmella 1939-40

Alkusanat

Sisällöstä

Teos on useista eri tietolähteistä koottu kertomus, joka sisältää yleiskuvausta neuvostojoukkojen talvisodan ankarista taisteluista Suomussalmella. Lähestymistapa on hieman tavalisuudesta poikkeava, sillä tilannesyvyyden ymmärtämiseksi olen itse siirtynyt seuraamaan Puna-armeijan näkökulmasta Kainuun pohjoisosan sotarintaman tärkeimpiä tapahtumia vuosina 1939-40.

Olen käsitellyt samalla myös neuvostojoukkojen kehityskaarta

aina tsaarin ajasta 2000-luvun alkupuolelle saakka niin sisä- kuin ulkopoliittisten ristiriitojen, vallankumousten ja vallanhaluisten henkilöiden ja persoonallisuuksien häikäilemättömän vallankäytön myllerrysten sekamelskassa. Kaikesta maata repivästä hälystä ja metelistä huolimatta on venäläisistä sotilaskouluista ajansaatossa valmistunut yleensä ammattitaitoisia ja osaavia sotilaita.

Sotimisen oikeutusta voi kukin kohdallaan miettiä, mutta asioiden käsitteilyn tasapuolisuuden nimissä on myönnettävä, että kiistaan tarvitaan aina vähintään kaksi osapuolta. Niin Suomussalmellakin, missä osallisina olivat sekä neuvostoliittolaiset että suomalaiset joukot - edelliset röyhkeinä maahan hyökkääjinä ja jälkimmäiset sitkeinä maansa puolustajina.

Olen kerännyt kaikki saatavillani olleet laajahkot Suomussalmen taistelujen tapahtumakuvaukset tähän teokseen "Kiannan kirous", joka pyrkii kuvaamaan Suomeen hyökkäävien neuvostojoukkojen edesottamuksia Suomessa ja Suomussalmella sekä



Puna-armeijan toimia talvisodan luo- teisrintamalla. Koska tapahtumia on ollut paljon suhteessa sotatoimissa käytettyyn aikaan, olen joutunut hie- man rajaamaan sisältöä pelkistettyyn muotoon.

Suomussalmen sotatapahtumien lyhyt tiivistelmäosuus ja värilliset tilanekartat on lisätty selventämään teoksen operatiivista osuutta. Muka- na on talvisodan yleistapahtumien hahmottamiseksi erilaisia tilastoja sekä tapahtumiin liittyvää akvarelli- kuvitusta.

Vaikka varsinaiset taistelutapahtumat ovat monelle lukijalle tuttuja, olen koonnut mukaan myös hieman tun- temattomampia kohtauksia ja liittä- nyt sekaan neuvostosotilaiden omia kommentteja.

Rajan ylitettyään "Suomen kansan vapauttajat" kokivat ikävän yllätyk- sen, sillä hyökänneet joukot saivatkin vastaansa vihaiset suomalaiset.

Kaiken lisäksi ankarat olosuhteet sekä erittäin huonot tieyhteydet sotkivat suuret stalinistiset suunnit- telmat.

Paluuta ei riviisotilaille luvattu, niinpä heidän oli taisteltava loppuun saak- ka, sillä muita vaihtoehtoja ei heillä enää ollut. Poikkeuksesta omat so- tilasjoukot olivat joutuneet Neuvos- toliiton hirmuhallitsijan harhaisten mielitekojen uhreiksi.

Yhteenvedona neuvostojoukkojen valtavista menetyksistä Suomussal- mella voitaneen vain todeta, että miesten päälle oli langennut todelli- nen "Kiannan kirous".

Teos on omistettu Suomussalmella käydyn talvisodan venäläis- veteraa- neille ja heidän muistolleen.

Enossa 30. marraskuuta 2021
Väinö Mononen